**LAUSUNTO 4.9.2023**

**Keskuskauppakamari**

**Lausunto eduskunnan talousvaliokunnalle valtioneuvoston jatkokirjelmästä koskien tilapäisten kriisiajan valtiontukipuitteiden muuttamista (E 180/2022 vp, E 13/2023 vp)**

Keskuskauppakamari kiittää mahdollisuudesta lausua talousvaliokunnalle EU:n strategista autonomiaa koskevasta e-kirjeestä sekä valtioneuvoston kannoista koskien komission tiedonantoa Euroopan taloudellisesta turvallisuudesta.

COVID-pandemia, Venäjän hyökkäyssota ja sen käynnistämä energiakriisi, geopoliittiset jännitteet ja kiristyvä kansainvälinen kilpailu korostavat taloudellisen turvallisuuden sekä Euroopan strategisen autonomian merkitystä. Kansainvälisiin arvoketjuihin sekä raaka-aineisiin, teknologioihin ja komponentteihin liittyvien riskien tunnistaminen ja hallinta on tärkeä osa myös yritysten varautumista. Keskuskauppakamari pitää valtioneuvoston kantoja lähtökohtaisesti kannatettavina ja perusteltuina.

Keskuskauppakamari pitää erityisen tärkeänä, että valtioneuvoston kannassa korostetaan reilua kilpailua, toimivia sisämarkkinoita ja maailmantalouteen osallistumista. Neuvoston istuva puheenjohtajamaa Espanja on korostanut kaudellaan ”avointa strategista autonomiaa”, jossa avoimuudella halutaan korostaa kansainvälisen kaupan ja yhteistyön merkitystä. Myös komission 20.6. antamassa tiedonannossa Euroopan talousturvallisuudesta käytetään käsitettä avoin strateginen autonomia.

<u>Kansainvälinen kauppa osana strategista autonomiaa</u>

Keskuskauppakamari korostaa, että pyrkimys strategiseen autonomia ei saa tarkoittaa Euroopan irtautumista kansainvälisestä kaupasta ja yhteistyöstä. Tavoite vahvistaa Euroopan omaa teollista sekä teknologioiden, komponenttien ja raaka-aineiden tuotantoa on oikea, mutta käytännössä EU on jatkossakin riippuvainen kolmansien maiden kanssa käytävästä kaupasta. Olennaista on tunnistaa arvoketjuihin liittyviä riskejä ja haavoittuvuuksia ja sekä vähentää ja hallita niitä.

Esimerkiksi kriittisissä raaka-aineissa Eurooppa ei voi mitenkään saavuttaa täyttä omavaraisuutta. Tätä kuvaa, että kriittisten raaka-aineiden aloitteessa asetettu tavoite on, että EU pystyisi tuottamaan 10 prosenttia strategisista kaivannaisista itse. Tavoitteen toteutuessakin 90 prosenttia kaivannaisista tuotaisiin edelleen muualta joko jatkojalostettavaksi tai suoraan hyödynnettäväksi. Aloitteessa asetetaan myös tavoite, että korkeintaan 65 prosenttia strategisista raaka-aineista olisi peräisin yhdestä alkuperämaasta. Tavoitteen haastavuudesta kertoo, että tällä hetkellä 98 prosenttia harvinaisista maametalleista tuodaan Euroopan unioniin Kiinasta.

EU on hyvin riippuvainen paitsi monien puhtaan siirtymän toteuttamiseen tarvittavien raaka-aineiden, myös joidenkin teknologioiden tuonnista. On kuitenkin olennaista huomata, että myös fossiilisten polttoaineiden jatkuva tuontiin perustuva kulutus on EU-maille olemassa oleva riippuvuus, jonka syvyys on realisoitunut Venäjän hyökkäyssodan käynnistämän energiakriisin myötä. Puhtaan siirtymän edistyminen vahvistaa siten kokonaisuutena Euroopan strategista autonomiaa.

Riskien vähentäminen ei siten pitäisi johtaa EU:n ja kolmansien maiden välisen kaupan vähentymiseen, vaan monipuolistumiseen siten, että riippuvuus yksittäisistä raaka-aineiden, teknologioiden ja komponenttien toimittajista vähenee. Siten vapaakauppasopimusten aktiivinen edistäminen on osa EU:n strategista autonomiaa. Esimerkiksi vapaakauppasopimus Australian kanssa turvaisi kriittisten raaka-aineiden saatavuutta.

Keskuskauppakamari pitää tärkeänä myös EU:n ja Yhdysvaltain välisten kauppaneuvotteluiden etenemistä. EU:n ja USA:n välinen kauppa- ja teknologianeuvosto (Trade and Technology Council, TTC) voi tarjota väylän edistää kaupan ja investointien esteiden purkamista yksittäisillä sektoreilla, esimerkiksi puhtaan energian ja teknologioiden saralla. Suurten läntisten demokratioiden välisen kaupan vahvistumisella olisi myös laajempi geopoliittinen ja talousturvallisuutta vahvistava vaikutus.

Toimivat sisämarkkinat

Komission tiedonannossa ja valtioneuvoston kannoissa tunnistetaan Euroopan kilpailukyvyn merkitys strategiselle autonomialle ja talousturvallisuudelle. EU-maiden kansainvälinen kilpailukyky vaikuttaa osaltaan siihen, kuinka paljon strategisesti tärkeiden teknologioiden, raaka-aineiden ja komponenttien tuotantoa Euroopassa on tai kehittyykö EU:n alueella digialan palveluita ja yrityksiä.

Talousturvallisuutta koskeva tiedonanto korostaa voimakkaasti Euroopan teollisen tuotannon kasvattamista. Esimerkiksi EU:n sisämarkkinat mainitaan vain kerran, tiedonannon viimeisessä kappaleessa. Komission muissa toimissa, kuten valtiontukisääntöjen uudistamisessa jäsenmaiden mahdollisuutta tukea omaa teollisuuttaan on lisätty EU:n teollisen kapasiteetin vahvistamiseksi vastauksena erityisesti Yhdysvaltojen valtiontukiin.

Keskuskauppakamari on huolissaan EU:n teollisuuspolitiikan suunnasta, joka ruokkii EU:n jäsenmaiden välistä valtiontukikilpailua ja rapauttaa toimivia sisämarkkinoita. Valtiontukisääntöjen löystyminen on johtanut EU:n sisämarkkinoiden vääristymiseen entisestään, sillä eri jäsenvaltioilla on vaihtelevaa kykyä ja tahtoa tukea yrityksiä.

Esimerkiksi Venäjän hyökkäyssodan vuoksi tehdyn valtiontukien tilapäisten kriisipuitteiden mukaisesti ilmoitetuista valtiontuista Saksan osuus on 53 prosenttia, Ranskan osuus 24 prosenttia ja Italian 7 prosenttia. Muun EU:n osuus on vain 16 prosenttia, vaikka se kattaa lähes puolet koko EU:n bruttokansantuotteesta. Yhteensä Venäjän hyökkäyksen jälkeen ilmoitetut

valtiontuet kattavat noin 670 miljardia euroa.

Strategisen autonomian tavoitteen kannalta EU:n talouden elinvoiman kannalta keskeisen sisämarkkinan rapautuminen ja valtioiden välinen tukikilpailu on lopulta kielteinen asia. Siksi on tärkeää, että Suomi jatkaa EU-vaikuttamisessa myös talousturvallisuudesta keskusteltaessa reilun kilpailun ja toimivien markkinoiden puolustamista.

Lopuksi

Keskuskauppakamari huomauttaa, että valmistelussa on parhaillaan useita lainsäädäntöesityksiä tai politiikkatoimia, joiden tavoitteet liittyvät strategiseen autonomiaan ja taloudelliseen turvallisuuteen. Näitä ovat talousturvallisuutta koskevan strategian lisäksi esimerkiksi Chips Act, Net Zero Industry Act, Critical Raw Materials Act ja Strategic Technologies for Europe Platform (STEP). On tärkeää, että eri aloitteet ja säädöshankkeet ovat keskenään johdonmukaisia.

*Kunnioittavasti,*

**Teppo Säkkinen**
Johtava asiantuntija
Keskuskauppakamari